

VÁROSOK A KÖZMONDÁSBAN.

ASZERKESZTŐSÉGBEN fölkeresett egy úr és elmondta, hogy életbevágó dologban akar tőlem tanácsot kérni. Leültettem és szólasra bátorítottam.

— Ugy-e, uram, könnyen meg lehet állapítani, hogy nem vagyok már mai csirke? — kereste nézésemet kesernyés mosolygással.

Jobban szemügyre vettem látogatómat: csakugyan túl volt már az élet tavaszán. Száját mély árkok fogták zárójelbe, orra élénken piroslott, szeme fejejét vörös erek drótozták körül . . . megannyi jele az ifjú évek elpártolásának! . . .

— Amint külsejéből meg tudom ítélni, ön java férfikorában van! — foglaltam össze benyomásaimat.

— Hát az a véleménye! — bölintott hálásan emberem. — Java férfikor . . . akkor tán lehet még rajtam segíteni.

— Mi a panasz?

Nagyot sóhajtott.

— Szerkesztő úr, én még sohasem voltam szerelmes! — mondotta. — Mi az oka ennek? És mit gondol: van-e mód rá, hogy az én keblemben is föllángoljon a tiszta, ideális szerelem?

Nagy zavarba ejtett a rejtvény.

— Talán orvoshoz kellene fordulnia! — kockáztattam meg kis gondolkozás után.

— Az orvosnál voltam már! — mondotta elhárító mozdulattal. — Azt mondotta, hogy az én bajomnak lelki okai vannak, tehát azoktól kell tanácsot kérnem, akik a lelki élet rejtélyeivel foglalkoznak. Önök, pennaforogató emberek, állandóan méricskélik, elemzik az emberi lelket...

Tünődtem, tünődtem, végre jó gondolatom támadt. Eszembe jutott az «Arany- és bölcs- mondások gyűjteménye», amellyel Bakay bácsi ajándékozta meg szerkesztőségünket. Hatalmas kéziratcsomó, valóságos lekszikon, amiben sok fogas kérdésre lehet feleletet találni. Hátha szerelemről is találok valami olyas följegyzést, amit látogatóm javára fordíthatok.

Elővettem a gyűjteményt és tanulmányozni kezdtem az sz-betűnél. Csakhamar nagyot kiáltottam örömömben.

— Mondja, kérem, járt ön Dés városában?

— Nem, sohasem jártam! — nézett rám csodálkozva.

— Akkor megvan az ön orvossága! Szerelmes akar lenni? Utazék Dés városába!

Látogatóm homlokredőin félénk reménysugár derengett.

— Désre utazzam?

Újra kinyitottam a szerkesztőség lekszikonját.

— Hallgassa meg, mit mond az ősrégi erdélyi közmondás! *Enyedről józanon, Tordáról veretlenül, Désről szerelem nélkül senki sem mehet el!* Ha tehát ön Désre utazik s ott tölt bizonyos időt: mire távozásra kerülne a sor, nyakig fog úszni a szerelemben!

Félig kétkedőn, félig reménykedve nézett reám.

— Uram, lehet bízni a példabeszédek igazságában?

— Természetesen! Épen azért szolgálnak példakul...

— Akkor én még ma indulok Désre!

— Sok szerencsét kívánok! — nyujtottam kezet neki.

Vigan ment el, én meg vigan maradtam. Ezt ugyan könnyű szerrel leráztam nyakamról! Egy bizonyos: a dési nők szépek, okosak, kedvesek, életrevalók, hátha sikerül valamelyiknek szerelmet ébresztenie a javakorú férfiú szívében?

Hosszú hetek multak, tökéletesen megfeledeztem látogatómról. De mi történt egy napon?

A szerkesztőségbe egy feltűnő külsejű úr kopogtatott be. Ferenc József-kabátot és csokorra kötött nyakkendőt viselt, gyérülő haját oldalra fésülte, bajuszát hegyesre pomádézta, egész valójával vallomást tett arról, hogy egy letűnt korszak tisztos divatjának hódol.

— Szerkesztő úr, drága szerkesztő úr, nem ismer rám? — szólt lelkendezve.

— Bocsásson meg, nagyon sok ember megfordul itten...

— No, nem veszem rossz néven! — veregette meg vállamat. — Mindjárt rám fog ismerni. Úgy teszek, mint a katonák: elmondom a jelszót. *Enyedről józanul, Tordáról veretlenül, Désről szerelem nélkül senki sem mehet el!*

— Á, ön az az ember, aki Désre ment, hogy szerelemben essék!

— Úgy van, én vagyok!

— Nos, mi újság? Sikerrel járt?

— Tökéletes sikerrel! — felelt nagy felindulással.

— Szívemből örülök! — szorítottam meg kezét.

— Én meg hálás köszönetet mondok önnek!

— Ó, kérem, nem az én érdemem! — tiltakoztam szerényen. — A régi közmondásnak köszönje. Én ebben az ügyben nem szereztem érdemeket.

— Nos, ha nem szerzett eddig, akkor ezután fog szerezni! — ült asztalom mellé. — Uram, önre nagyon fontos hivatás vár az én szerelmi ügyemben...

— Ugyan mit tehetnék?

— Velem fog jönni Désre és megkéri számomra ideálom kezét. Ön a leghivatottabb erre a szép szerepre...

Megpróbáltam, hogy a följajánlott dicsőséget elhárítsam magam-

tól, de konokul ragaszkodott kívánságához. Végül is beláttam, hogy nem mindennapi esetről van szó . . . Egy férfiú, aki olyan hosszas vára-
kozás után végre rátalált a boldogság útjára, igazán megérdemel egy
kis erkölcsi támogatást. Elvállaltam a leánykérő tisztét.

A szerelem türelmetlen . . . az én barátom most már azt kívánta,
hogy még aznap délután útrakeljünk. Csakugyan, jobb ezen minél
hamarabb átesni. A délutáni vonattal elindultunk Dés városába.

Víg utazás volt, nagyon jól megértettük egymást, anekdótáztunk,
nagyokat neveltünk. Milyen jó, hogy vállalkoztam! — örvendeztem
magamban utólag. — Úgy látszik, nagyon, nagyon kellemes időtöltésben
lesz részem.

De milyen változékony az emberi lélek! Mialatt én Dés felé menet
mindinkább fölvidultam, szerelmes útitársam mindinkább elszomorodott.
Mondhatnám, őrházról-őrházra szótalannabb lett, arcát aggodalom ülte
meg, nagyokat sóhajtott és nyugtalanul pislogott maga elé.

— Mi lelte, uram? — kezdett aggasztani útitársam kedélyvál-
tozása.

— Kérem, fontos vallomást kell önnek tennem! — szólalt meg
gyászos hangon. — Ön nagyon rózsás színben látja a helyzetet, persze,
fogalma sincs azokról a nehézségekről, amelyeket szerelmem útjába
gördítenek . . .

— Kik?

— A vetélytársak! — fakadt ki élesen. — Gonosz, irigy emberek,
akik mindent elkövetnek, hogy boldogságomat romba döntsék . . .

Nagyot nevettem tapasztalatlanságán.

— Vetélytársak . . . ugyan kérem! — legyintettem. — A vetély-
társak hozzátartoznak a szerelemhez, mint a tövis a rózsához. Nem kell
azért elkeseredni!

— Úgy? Ön tehát nem tartja nagy veszedelemnek?

— Nem! Egyáltalán nem tartom . . .

— S ha tettelegességre kerül a sor? Ha vetélytársaim erőszakhoz
folyamodnak és egy kis parázs verekedés támad közöttünk? Számít-
hatok-e arra, hogy ön beleavatkozik az oldalamon?

Megdöbbenve néztem a javakorú férfiúra. Hogy én egy idegen
városban valami parázs verekedésbe ártsam magamat?

— Nos, nyilatkozzék, kérem, hányadán állunk? — sürgetőzött
emberem. — Mit fog ön csinálni, ha köztem és vetélytársaim között
kitör a harc?

— Őszintén megmondom! — feleltem. — Mihelyt ön és vetély-
társai között beáll a hadiállapot, én azonnal semlegességi nyilatkozatot
teszek . . .

A völégényjelölt kiábrándult pillantással méregetett végig, majd
megvető hangon szólt:

— Sejtettem, hogy ön nem valami bátor ember, de arra igazán
nem voltam elkészülve, hogy ilyen cinikusan cserben fog hagyni . . .

A szemrehányás fokozta lelki zavaromat. De elégtételemlre szolgált, hogy útitársam is nagy lelki zavarral küzdött. Didergett, sápadzott, szemét forgatta, fogát csikorgatta nagydühösen. (A vetélytársakkal viaskodik! . . .)

Szamosujvárra érkeztünk. Ekkor váratlan dolog történt. A javakorú férfiú leugrott a vonatról és eltűnt az állomás sokadalmában. Mit jelent ez? A leánykérésről való visszalépést? Magam is le akartam szállni a vonatról, úgy látszik, vége a szép szerepnek, amire olyan nemes elszánt-sággal vállalkoztam. De csalódtam föltevésemben. Emberem megint föl-tűnt az állomás bejáratánál és átkönyökölte magát a tömegen.

— Azt hittem, hogy lemondott a dési útról! — jegyeztem meg csípős hangáryalattal.

— Ugyan, kérem! — vágott vissza érdesen. — Én nem vagyok gyáva, én nem hátrálok meg egy kis veszedelemtől . . .

Az újabb célzás kellemetlen érzést keltett bennem, de azt csakhamar eltompította egy fizikai jelenség.

A javakorú férfiú szavai nyomán ugyanis szédítő szilvóriumsgaz töltötte meg a fülkét . . .

Úgy, hát azért ugrott le, hogy kurázsit szedjen magába?

Csakugyan, az út hátralévő részén jóval nagyobb önbizalmat tanúsított. Minden szavából és mozdulatából kitetszett, hogy engem nem tekint többé fontos szereplőnek, hanem harmadrendű statisztának, akire csupán formai okokból van szükség.

És azért rajta voltam, hogy vállalt szerepemet tisztességgel betöltsem.

Amint megérkeztünk Désre, kérdést intéztem hozzája, hogy mikor és honnan indulunk a leányos házhoz. Ő a találkozás helyéül habozás nélkül az egyik vendéglőt jelölte meg, az időpontra nézve azonban csak annyit mondott, hogy nincs miért túlságosan sietnünk.

Este nyolc órára ünneplőbe öltöztem és megjelentem a vendéglőben.

Majdhogy sóbálvánnyá meredtem attól a látványtól, amely az étteremben elem tárult! A vőlegényjelölt ott könyökölt egy sarokasztalnál, körülötte üres üvegek sorakoztak, mint kalongyakaró körül a felvert búzakévék. De amíg a kalongyakaró egyenesen szokott állni a kévék között, addig a javakorú férfiú rettenetesen hajladozott és görnyedezett az üvegek árnyékában.

— Szerencsétlen ember, hiszen maga tökrészeg! — kiáltottam föl meglepődésemben.

Emberem előbb bambán, majd dühösen nézett reám.

— Kicsoda maga voltaképen? — kérdezte kihívó hangon. — Hogy mer engem zavarni?

Eszembe jutott, hogy átöltöztem, talán azért nem ismer rám.

— Kérem, én vagyok az a szerkesztő, akit ön Kolozsváron fölkeresett.

Egy darabig táncoltatta homlokredőit, majd föleszmélt és nagyot kacagott.

— Ja, úgy, a szerkesztő bácsi! Persze, a kedves kis szerkesztő bácsi... hogyne, hogyne!... Aki engem arra a régi szép közmondásra tanított... Ejnye, hogy is van... «Enyedről józanon... hogy van tovább? Hopp! Enyedről józanon nem lehet eltávozni... De hát a többi város? Más városok is szerepelnek abban a közmondásban, nem igaz?

— Maradjon csak Enyed mellett! — szoltam rája mérgesen. — Ön olyan állapotban van, mintha Enyeden volna...

— Dehát hol vagyok, szerkesztő bácsi? — nézett rám meghökkenve. — Hol vagyok, ha nem Enyeden vagyok?

— Szerencsétlen, hát Désen van... Désen!

— Mit keresek én Désen?

— Térjen magához, ember! Emlékezzék! Ön eljött Désre, hogy a közmondás értelmében szerelmes legyen. A dolog sikerült, most itt vagyunk, hogy a leányt megkérjük...

A javakorú férfiú arcán földerengett az értelem.

— Igaz... igaz... leánykérőbe! Dehát akkor miért ittam le magam? — meredt reám tanácstalanul.

— Ezt én kérdezhethném öntől?

Hirtelen fölillant a szeme és nagyot ütött az asztalra.

— Tudom már: a vetélytársak miatt... A vetélytársak ellen készültem... Megölöm a gazembereket, kitaposom a lelküket! — forgatta vadul vérmes szemét. Majd nagynehezen föltápáskodott a székről és torka szakadtából ordítani kezdett. — Megölöm a cudarokat, pozdorjába töröm a gazembereket...

Nagy csődület támadt az asztal körül, a vendégek is, pincérek is lesújtó pillantásokat löveltek felénk. A javakorú férfiú ellenállást sejtett s még jobban megvadult. Széket ragadott és hadonászni kezdett vele.

— A boldogságomat akarjátok tönkretenni, alattomos gyáva fickók?

Csitítottam, de nem akart rám hallgatni, nekirohant a tömegnek. A zürzavar általános lett. Éltem az alkalommal, kievickéltem a báméskodók gyűrűjéből. Elhagytam a helyiséget s benne a megvadult szerelmest.

Azonban... kő kövel nem találkozik, ember emberrel igen! Azon az estén mégegyszer szembekerültem a javakorú férfiúval!

Ott dülöngézt a dési piac gyalogjáróján. Már messziről lerítt róla, hogy az utolsó órákban viharos események történtek vele. Ünneplő kabátján fehér foltok dísztelenkedtek, nyakkendőjének félszárnya előrelogott, arca csúnyán föl volt dagadva.

Megesett a szívem rajta, nem tudtam szó nélkül elhaladni mellette.

— Mi az, kérem, megverték? — kérdeztem résztvevően.

— Ön az, szerkesztő bácsi? — szolt fájdalmas hangon. — Hát

bizony megverték a gazemberek. Úgy megverték, kérem, hogy ennél pogányabbul már Tordán sem verhettek volna meg. Á, á! — nyögött keservesen és tovább handukolt az éjtszakában.

Reggel, magányosan utaztam haza s eltűnődtem a javakorú férfiú esetén. És fölvettem a kérdést: lehet-e bízni a régi példabeszédek igazságában? Mert lássuk csak, mit mond az a példabeszéd, amely a javakorú férfiút útrakeltette? *Enyedről józanon, Tordáról verellenül, Désről szerelem nélkül senki sem mehet el.* És mit bizonyít a valóság? A valóság mást bizonyít! A valóság azt bizonyítja, hogy egy kis berúgásért Enyedre menni, vagy egy kis verésért Tordára fáradni épen nem szükséges!

A szerelem városában alkalomadtán a másik kettőt is meg lehet találni . . .

Gyallay Domonkos.